

Vuilophaal kan niet goedkoper

Auteur(s):

Doppenberg, T.
Cras, P.

Resp. voorzitter en directeur van de NVRD branchevereniging voor Afval- en reinigingsmanagement. Met dank aan M. van Hoek, beleidsmedewerker bij het Afvaloverlegorgaan.

Verschenen in:

ESB, 82e jaargang, nr. 4122, pagina 742, 1 oktober 1997

Rubriek:

Discussie

Trefwoord(en):

publieke, sector

Gradus en Dijkgraaf betoogden dat de vuilophaal goedkoper kan als gemeenten deze dienst uitbesteden of privatiseren. Volgens Doppenberg en Cras, werkzaam in deze branche, deugt er niets van dat onderzoek.

In het artikel 'Vuilophaal kan goedkoper: de winst van uitbesteding' betogen Gradus en Dijkgraaf dat het gemiddeld huishouden in Nederland tot 80 gulden minder afvalstoffenheffing per jaar kan betalen als de inzameling van het huisvuil wordt uitbesteed, lees geprivatiseerd¹.

Dat is gewoon onjuist. De afvalstoffenheffing dient voornamelijk om twee soorten kosten te dekken: die van de verzameling, en die van de verwerking (tabel 1). De hoogte van deze kosten kan variëren per gemeente. Zo lopen de kosten voor inzameling van verbrandbaar en composteerbaar afval uiteen van f. 80 tot f. 160². Een besparing van 80 tot 160 gulden zou dus betekenen, dat tenminste 50% van de inzamelkosten zou kunnen worden bespaard en dat het mogelijk zelfs voor niets kan! Dat lijkt geen aanmerkelijk resultaat. Waarom klopt het niet?

Tabel 1. Samenstelling afvalstoffenheffing

Activiteit	Spreiding, f. per huish.
Eindverwerking	
verbranden	120-250
eindverwerking gft	15-35
Logistiek	
inzameling grijs	40-80
inzameling gft	40-80
overslag en transport	0-60
brengsysteem ('milieu-eiland')	0-30
Deelstromen	
glas	3-5
papier	0-3
klein chemisch afval	20-25
Overig	
perceptiekosten/ kwijtschelding	5-25
voorlichting	0-20
Totaal afvalstoffenheffing	300-600.

Bron: Afvalstoffenheffing vereist meer inzicht in kostenopbouw, Informatiebulletin preventie en hergebruik, ministerie van VROM, maart 1996.

De belangrijkste reden is dat in het onderzoek slechts weinig gemeenten met een particuliere inzameling voorkomen. De gemeenten uit het onderzoek zijn willekeurig geselecteerd uit een kleine groep gemeenten. In deze geselecteerde groep gemeenten bevinden zich slechts tien gemeenten die de vuilnisophaal uitbesteden, waarvan zes aan een particuliere inzamelaar. De vraag is of deze gemeenten voldoende representatief zijn voor een landelijk beeld van de 218 gemeenten, die een particuliere inzamelaar hebben. Gradus en Dijkgraaf geven overigens zelf aan dat het aantal waarnemingen een zwak punt is van hun onderzoek. Het is niet alleen een zwak punt, het haalt het fundament onder hunconclusie weg.

Ondoorgrondeijk model

De schrijvers gaan uit van een voor buitenstaanders ondoorgrondeijk wiskundig model om hun wetenschappelijk gelijk aan te tonen. Er is echter eenvoudiger, maar niet minder degelijk onderzoek gedaan naar de kosten van inzameling van huishoudelijk afval.

Belangrijk daarbij is de wijze waarop (eind-)verwerkingskosten worden meegerekend³. Deze verwerkingskosten verschillen per regio. In de goedkoopste regio (Zuid), waar bijna de helft van de particuliere inzamelaars is, is het verwerkingstarief ruim honderd gulden. In de duurste regio (Randstad), waar het gros van de overheidsinzamelaars werkzaam is, is het verwerkingstarief 170 (zie tabel 2 en tabel 3). Deze regionale verschillen zorgen bij een landelijke vergelijking voor een vertekend beeld.

Tabel 2. Regioheffingen in guldens

Regio	verwerkingstarief	% inzamelaars	
		overheid	particulier
Zuid	103	45	22
Randstad	171	22	48
Overige regio's	128	23	30
Totaal	136	100	100

Tabel 3. Verschil tussen de gemeentelijke afvalstoffenheffing bij een overheidsgedomineerde inzameldienst en particuliere inzameldienst guldens

Regio	inwoners	verschil
Noord	2.659.680	9
Zuid	3.384.263	20
Randstad	6.764.078	-5
Gelderland	1.779.184	21
Nederland		6,80

Om dit te ondervangen moeten de heffingen binnen één regio met elkaar vergeleken worden. Deze betalen immers een vergelijkbaar verwerkingstarief. De verschillen tussen een particuliere en een overheidsgedomineerde inzameldienst zijn binnen de verschillende regio's (gewogen naar inwoners) verwaarloosbaar (zie tabel 3)⁴. In de Randstad is een overheidsgedomineerde inzamelaar zelfs goedkoper dan een particulier.

Als de bovenstaande gegevens naar een landelijk beeld worden vertaald is het verschil tussen particuliere en overheidsinzamelaars bijna zeven gulden (gewogen naar het aantal inwoners per regio; de Randstad heeft ongeveer de helft van de inwoners in Nederland en telt dus zwaarder mee dan de andere regio's).

Het verschil tussen de overheid en particulier, dat volgens Gardus en Dijkgraaf tussen de 15-20% ligt, komt bij deze analyse uit op minder dan twee procent. Op basis van deze gegevens kan, gezien de enorme spreiding van de afvalstoffen heffing per inzamelingsdienst (de hoogte van de heffing varieert van ongeveer 300 tot ruim 600 gulden), niet geconcludeerd worden dat een particuliere inzamelingsdienst goedkoper is dan een overheidsgedomineerde inzamelingsdienst.

Kortom: het is nog maar de vraag of de door Gradus en Dijkgraaf geselecteerde gemeenten met en zonder eigen inzameling wel met elkaar vergeleken kunnen worden. Toch blijkt ook uit het overzicht van de gemiddelde kosten van afvalstoffeninzameling (tabel 1), dat de inzamelingskosten variëren, van f. 80 tot f. 160. Een flink verschil. Dit blijkt echter nagenoeg geheel verklaard te worden door de verschillen in service die gemeenten verlenen, de frequentie waarmee het huisvuil wordt opgehaald (één of twee keer per week) en andere externe factoren (zoals verschillende bebouwing en omvang gemeenten)

Niettemin zullen gemeentelijke reinigingsdiensten doelmatig moeten werken. Een benchmarksonderzoek onder twintig gemeentelijke reinigingsdiensten wijst uit dat deze overheidsgedomineerde bedrijven erg goed scoren als het gaat om efficiëntie en productiviteit (zie tabel 4). Zowel de productie-uren van het personeel als de productie-uren van het materieel liggen tegen het maximaal haalbare, terwijl de overhead marktconform is.

Tabel 4. De kosten van overheidsgedomineerde en private ondernemingen vergeleken, inzamelkosten per aansluiting per jaar *gulden*

	overheid	privaat
minicontainers	84	100
wijkcontainers	60	65
huisvuilzakken	72	65

Conclusie

Het betoog van de heren Gradus en Dijkgraaf deugt dus niet. In de eerste plaats op grond van een toetsing aan de hand van de marges die met de vuilophaal maximaal bereikbaar zijn. Vervolgens blijkt dat ze het uitgangspunt van volledige vrije marktwerking hanteren hetgeen in de praktijk in Nederland niet bestaat.

Met dergelijke artikelen beginnen we zo langzamerhand te begrijpen waarom vele politici geloven dat de markt het altijd beter doet. Wat ervoor nodig is is een selectie van uitgangspunten die in je kraam van pas komen, die bewerken met slechts geschatte algoritmen, significanties op het 95%-niveau, schattingsresultaten in regressie weergeven en voilà, je hebt een perfect wetenschappelijk vernislaagje over een ondeugdelijk bouwwerk. We halen de wetenschappelijke prestatie van de heren bij de eerstvolgende inzamelronde met liefde op, dan is deze waar hij wezen moet.

Zie ook het naschrift door R.H.J.M. Gradus en E. Dijkgraaf, [naschrift](#), *ESB*, 1 oktober 1997, blz. 743.

1 R.H.J.M. Gradus en E. Dijkgraaf, [Vuilophaal kan goedkoper: de winst van het uitbesteden](#), *ESB*, 19 februari 1997, blz. 144-147.

2 Omdat het niet duidelijk is welke activiteiten de auteurs in hun inzamelkosten van f. 355 hebben meegerekend, zou genoemd maximaal bedrag van f. 160 nog met gemiddeld f. 30 voor overslag en transport worden verhoogd.

3 Eindverwerking wordt in Nederland altijd verricht door overheidsgedomineerde bedrijven.

4 Gemeentelijke afvalstoffenheffingen in Nederland in 1997, *AOO 97-08*, Afvaloverlegorgaan, Utrecht, 1997, 5. NVRD-project Benchmarking, 28 februari 1997, intern rapport.